
MLIN ZA BARVE

Slovenski etnografski muzej nekaj zadnjih let načrtno zbira predmete slikopleskarske obrti, saj je bila ta dejavnost z vidika etnološke obravnave in muzejske predstavitve v preteklosti skorajda popolnoma prezrta. O doslej zbranih slikopleskarskih muzealijah v našem muzeju je bilo nekaj napisanega v lanskoletni, 18. številki Etnologa. Ker pa se načrtno zbiranje slikopleskarskega orodja, priprav in drugih za to obrt značilnih predmetov nadaljuje, predstavljamo mlin za mletje slikopleskarskih barv, ki smo ga za muzej pridobili v začetku leta 2009.

Mlin je bil dolga leta v lastni metliškega mizarskega mojstra. V njem je mlel barve, s katerimi je pleskal pohištvo in krste, ki jih je izdeloval v svoji delavnici. Očitno pa se mizarju pleskarsko delo sčasoma ni izplačalo, ali pa je bil posredi kak drug vzrok in je mlin prodal mlajšemu metliškemu pleskarskemu mojstru. Ta ga je s pridom uporabljal vse dotlej, ko so se pri nas na tržišču z barvami po drugi svetovni vojni močnejše uveljavile industrijsko izdelane oljne barve. Trgovinska ponudba raznovrstnih barv, ki je bila iz leta v leto večja, je pripomogla, da je zamudna in hkrati zahtevna priprava oljnih pleskarskih barv v delavnici sčasoma popolnoma zamrla. Tako je mlin več desetletij neuporabljen sameval v kotu delavnice, danes pa nam kot muzealija priča o tehnologiji izdelovanja barv, ki so jo obvladovali nekdanji slikopleskarski mojstri.

Priprava barv in njihova uporaba je osnova slikopleskarskega obrtnega dela tudi danes. V času, ko ni bilo industrijsko pripravljenih barv in so si morali mojstri pleskarski material pripraviti sami, je bilo to še posebno pomembno. Pleskarji so kupovali suhe barve v trgovinah in povečini v obliki prahu (praška), torej že zdrobljene, očiščene nezaželenih primesi in ustrezno presejane. Za določen barvni odtенок so jih med seboj mešali in jim dodajali vodo ali različna olja in dodatke. Zlasti zahtevna je bila izdelava oljnih barv, saj se je suha barva v prahu morala dobro prepojiti in zmešati z mokrimi dodatki. Čim bolj je bila barva umešana v olje, tem večja je bila njena gostota in s tem pokrivnost. V majhnih količinah so pripravljali oljne barve na gladki kamniti, ponavadi marmorni plošči, in sicer tako, da so suho barvo usuli na ploščo, ji dodali olje, ki je bilo najpogosteje laneno, in druge dodatke ter vse dobro pregnetli s posebnim prožnim jeklenim nožem (vrsta pleskarske lopatice). Na takšen način izdelane oljne barve so si za svoje potrebe na primer pripravljali umetniški in obrtniški slikarji, tako

imenovani podobarji, preden so jim bile na voljo že pripravljene oljne barve v cinastih tulcih (tubah).

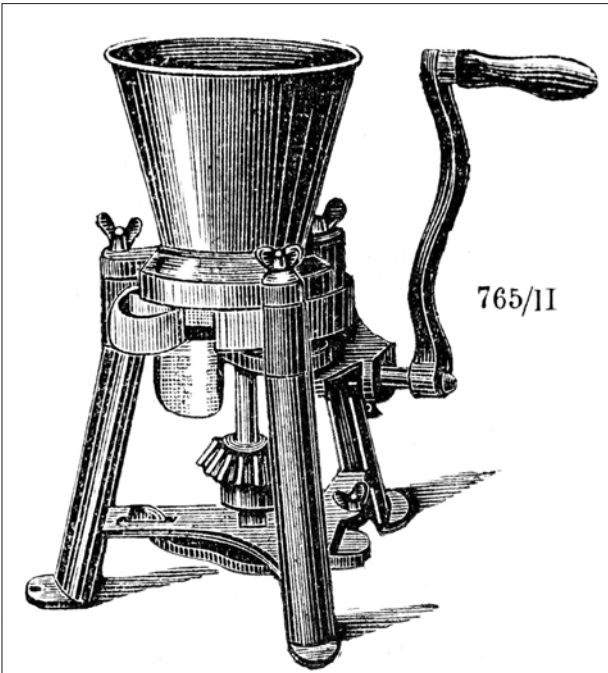
Pleskarji, ki so se ukvarjali z zaščitnim pleskanjem sobnega in stavbnega pohištva, pa so za svoje delo potrebovali večje količine oljnih barv. Zamudno ročno gnetenje (vtiranje) barv in olja s pleskarskim nožem je verjetno šele v začetku 19. stoletja nadomestil in olajšal poseben mlin za barve. Kdaj točno se je v slikopleskarski obrti pojavil ta novi pripomoček za pripravo barv, bo potrebno še ugotoviti. Vsekakor pa so tovrstno pripravo v začetku 20. stoletja splošno uporabljali, saj so jo kot trgovsko blago v avstrijskih industrijskih in trgovskih katalogih reklamirali tudi na slovenskem ozemlju. Sodeč po ponudbi v teh katalogih so mlin za barve izdelovali v več velikostih in izvedbah. Narejen je bil iz litega železa, sestavljali pa so ga podstavek s pogonskim mehanizmom, jeklena mlevna plošča, obtočni žleb z livkom iz svinčene pločevine in snemljiv lijak za barvno kašo. Njegova velikost je bila lahko od 28 do 55 centimetrov, teža od 6,5 do 35 kilogramov in cena od 10,60 do 41,50 kron. Mlin so poganjali ročno z gonilno ročico ali gonilnim kolesom, kasneje tudi z elektromotorjem. Ob pripravi oljne barve so pleskarski mojstri barvne pigmente zmešali z lanenim oljem, da je nastala barvna kaša. Dobro uležano kašo z dodatki za hitrejše sušenje (sikativi) so naslednji dan usuli v lijak mlina in zmes večkrat zmleli v barvo ustrezne viskoznosti. Mlin so z lesno žagovino očistili takoj po mletju.

Mlin za barve, kakršnega premore odslej tudi zbirka Slovenskega etnografskega muzeja, je srednje velikosti, visok 45 centimetrov in z ročnim gonilnim kolesom. Ker ne premore nikakršne oznake izdelovalca, ne vemo, kdo, kdaj in kje ga je izdelal, tako da bo njegovo provenienco razkrilo šele podrobnejše preučevanje. Zadnji lastnik je mlin uporabljal le za izdelavo oljnih barv, in ker je z njim skrbno ravnal, je odlično ohranjen in zato pomemben dokument slikopleskarske dediščine pri nas.

Andrej Dular

Mlin za barve. Metlika.
Zbirka SEM
(foto: Gregor Kos, 2009)

Risba mlina za barve iz
prodajnega kataloga delniške
družbe Greinitz iz Gradeca za leto
1913 (foto: Andrej Dular, 2009)